

hefur ætlað tær, at hann kann fáa puslispælið at ganga upp heilt úttan tína hjálp, so er einki at vera bangin fyrri!

Eg dugi ekki at siggja tað rímliga, í at JIS skal kunna almenningin um biblíukritikk, eftirsum fundamentalistar jú ekki gera brúk av honum! Men tá eg nú sjálf havi eitt sindur meira enn »annanhonds« vitan um hetta fyrirbrigðið, so lat meg líka siga frá, **hvat biblíukritikkur gongur út uppá:**

Tað er rætt, at biblíukritiska fatanin víðger skriftini í halgubók eftir somu víndaligu kriterium (treytum, spurningum, reglum), sum eitthvørt annað rit verður víðgjørt eftir. – Orðið biblíukritikkur kemur av tí gríkska *krinein*, sum íkk merkir at lasta, finnast at døma, men at skyna á. Tað merkir sostatt ikki »kritikk« av Guði (í týðninginum at seta spurnartekin við Guð og Guðs), men kritikk (= meting) av *mannaverki* – Biblíukritikkur er ikki nøkur trúgv, men eitt amboð. Og her sum í flestluttum øðrum førum velst um brúkarar:

Missir tú trúna á Guð skapanin fyrri tað um vísindin ikki kann góðtaka, at verðin varð skapt uppá sjei dagar, so er tað tí tú ikki hevur trúð Guði skapanarum, men tí tú hevur trúð eini gamlari skapanarsøgu frá eini tíð, sum hevði eina heilt aðra fatan av heiminum og tilveruni, enn vit hava nú. Og tann »trúgvin« er betri farin:

Guð skapanin er ikki bundin av teimum skapanarsøgum, lovsongum og trúarjátanum, sum guðs-óttandi fólk gjøgnum tíðirnar eru framkomin við – og enn koma við. Fyri *guðs-trúna* hevur tað einki at siga, hvussuleiðis og hvussu leiði Guð skapti, fyrri trúna er tað okkum nóg mikið at vita, at tað var Guð, sum skapti.

At granska skriftirnar, at samanbera, at tulka biblíuna er líka so gamalt sum biblían sjálf. Hettir er (=metodurnar) hava verið ymiskir, men eg haldi meg tora at siga, at tað finst ikki nakar vísindaligur kann-ingarhátur, sum í *forhond* hevur verið avvistur.

Út frá teirri sannføring, at Guði okkara, sum er sannleiki, kunnu vit einki taka frá við nøkrum sannleika-søkjandi og reidiligum arbeiði, heldur ikki um vit liggja undir fyrri misskil-ingum, ger tann biblíu-ella søgu-kritiska fatanin nýtslu av øllum amboðum, sum sonn vísind hevur at bjóða.

Tað fyrsta, størsta og grundleggjandi arbeiðið, sum stórir dentur verður lagdur á, er at lesa biblíuna á *grundmálunum*, hebraískt og grískt. Eftir vísindaligum útgávum, sum m.a. siggja til ymisk handrit í senn. Hetta m.a. fyrri at tú ikki skalt verða villeidd av onkrari óhepnari umseting, ivasamari málbering ella

teknseting – sum líkasum sundurbytingin í kapitul og vers hoyrir eini nógvs seinni tíð til. Og fyrri – so væl sum gjørligt – at duga at seta teg inn í tann hugaheim, ta mentan, ta søgu, ta tíð og umstøður, sum kunnleiki til eitt mál altíð inniber.

Tað finnst jú eingi uppruna-handrit longur. Alt er avskriftur av avskriftum – og tað var skrivað við hond! Við teimum sokallaðu deyðahavsskriftunum eru onkur handrit funnin til Gamla Testamenti, sum kunnu tíðarfestast uml. 2. øld f. Krist – t.e. eini 3-600 ár aftaná, at upprunahandritini vóru skrivað. Og til Nýggja Testamenti finnst onkur smávegis brot, sum kunnu tíðarfestast til uml. ár 100 – altso eini 70 ár aftaná krossfestingina og uppreisnina, men langt tey flestu eru fleiri hundráð ár seinni. Við *text-kritikki* ber til at samanbera, meta um munir o.a., alt fyrri at koma so nær tí upprunliga orðaljóðinum sum gjørligt. Tað arbeiði verður ongantíð liðugt, tí enn verða funnin handrit.

Við *kanon-kritikki* (kanon= normandi halgiskrift) lærir tú m.a. um, hvussu menn bóru seg at og eftir hvørjum kriterium, teir valdu og vrakaðu, áðrenn teir góvu teimum biblísku skriftunum »bláa stemplið«. Við *tíðarsøgu* kannar tú t.d. sambandið millum Nýggja Testamenti og tann politiska, mentanarliga og religiøsa umheimin. T.d. hava vit lært nógvs nýtt um eina sekt á Jesu tíð, síðani tey sokallaðu deyðahavsskriftini vóru funnin fyrri uml. 50 árum síðani. Biblísk *jarðfrøði* hevur nógvs forvitnisligt at siga frá um livihátt, mentan og religiön í biblískari tíð. T.d. var veruligi týðningurin av tí dagliga breyðinum í faðirvár – orðið er í Nýggja Testamenti ikki so lætt at gjøgnumskoða – funnin undir úrgreivstium av einum góðsi frá gríksku tíðini í søgu Egyptalands.

Bókmentasøgan fæst m.a. við tíð og stað, har tey biblísku skriftini eru vorðin til, spyr tú. Hví tey eru skrivað, til hvønn og undir hvørjum umstøðum. Tann biblíski *sannleikin* liggur hvørki í amboðunum, í lesnaðinum, í vitan ella vísind ella hvørjum tað nú kann vera, men í Kristusi sjálvum. Biblískritiska fatanin kann kanska brúkast so, at tú situr eftir við bara permuni á biblíuni – um tað er tað, tú ert úti eftir. Líkasum funtamentalismen kann brúkast til krossferðir, til deyðadóm o.m.a. – Tað var tí, eg brúkti samanberingina við víðgongdar jødiskar og muslimskar fundamentalistar: Guð vil tað! var herróðið hjá »kristnu« krossfararunum! Guð vil tað so... Allah vil tað so... ljóðaði tað yvir Rabin og Salman Rushdie, og nú eitur tað: Guð sigur... Guðs orð sigur... á sama hátt: Ikki: Eg haldi..., av

Marjun Bæk, prestur, hevur áður í samrøðu við *Sosialin*, greitt frá sínum sjónarmiðum viðvíkjandi biblíufatanum. Í dag tekur hon saman um og ger víðmerkingar til sjónarmið hjá øðrum greinaskrivarum um sama evni

ljósastaka, sum er umrøddur í biblíuni, sum eitthvørt »prógv« fyrri at biblían er samansett av júst sama tali av bókum – HL.), men eisini fyrri – so vítt gjørligt – ikki at draga nakað burtúr biblíuni, sum ikki er har (t.d. sitera Gal 6,7 leysrivið úr sínum samanhangi sum eina víðmerking til samfelagsligar hjúnabandslógir – JIS).

Guðfrøði uttan Guð?

Men er tað so teologi/guðfrøðuttan Guð?

Tað velst um brúkarar av amboðunum:

Tað er gamalt at siga – og ikki av órøttum júst eftir skriftini! – at eingin dugir so væl at brúka skriftina sum illimaður! Sum eitt amboð at freista við?

Eitt amboð er einki í sær sjálvum. Heldur ikki vísindin. Um vit brúka Guðs góðu gávur, eisini okkara vit og skil, eftir hansara vilja og ætlan, er tann stóðugi spurningurin, sum vit hvør sær skylda bæði Guði og hvørjum øðrum at svara fyrri. Tann biblíski *sannleikin* liggur hvørki í amboðunum, í lesnaðinum, í vitan ella vísind ella hvørjum tað nú kann vera, men í Kristusi sjálvum. Biblískritiska fatanin kann kanska brúkast so, at tú situr eftir við bara permuni á biblíuni – um tað er tað, tú ert úti eftir. Líkasum funtamentalismen kann brúkast til krossferðir, til deyðadóm o.m.a. – Tað var tí, eg brúkti samanberingina við víðgongdar jødiskar og muslimskar fundamentalistar: Guð vil tað! var herróðið hjá »kristnu« krossfararunum! Guð vil tað so... Allah vil tað so... ljóðaði tað yvir Rabin og Salman Rushdie, og nú eitur tað: Guð sigur... Guðs orð sigur... á sama hátt: Ikki: Eg haldi..., av

teimum og teimum orsökum og eftir bestu sannføring haldi eg... t.d. tá stóða skal takast til ymisk samfelagsmál. Tað veri langt frá mær at brúka slíka samanbering fyrri at ræða tey (= tey, ið trúgva at Biblían er Guðs orð og einasta vegleiðing enn í dag í moralskum spurningum) frá *síni trúgv* og skapa eitt antipati í *fólkunum* imóti teimum (JIS): eg bara vísti á skyldskapin í grundgevingunum!

Biblíukritikkur og kristindómur...

Brúkt eftir sínum endamáli – at duga betri at skyna á – kann biblíukritiska fatanin vara okkum fyrri, at vit ikki av misgáum koma at útgeva nakað fyrri sannleikan, sum ikki er tað. Ella sum tað er ivi um. Og til t.d. at skilja tann radikala týðningin av líknisunum um miskunn-sama samariubúgv, sum verður heldur bleikt og einkisigandi, um vit ikki kveita til víðurskiftini millum jødar og samariubúgv á Jesu tíð. Hjá mongum okkara, sum hava átiðið okkum at prædika, er biblíukritikkur eitt hent amboð til eitt grundleggjandi og reidiligt fyrrerik-ingararbeiði við teimum biblísku tekstunum. Eitt amboð, sum kanska kann samanberast við at tú fært gánagjald ruskið úr eygunum, so tann kristni boðskapurin kemur greitt fram. Samstundis sum tað er ein stóðug áminning um at fara varsliga við tí skrivaða orðinum, so at vit hvørki læsa tann livandi og upprisna Kristus fastan í deyðum bókstavum ella koma til at forða nakrari menniskju í at rokna seg uppí tey, sum hansara gleðiboðskapur er til.

Tað er nú einaferð so – og

tað er av allarstørsta týðningi! – at *kristindómur* er ikki ein bók, men ein livandi veruleiki, eitt livað lív, gerandis sum heilagt. – So sum fleiri onnur hava peikað á í hesum sama kjaki. Kristindómur er eitt orð, sum varð *hold*. Líkasum Kristus í synagoguni í Nasaret á sinni eftir upplesturin *legði bókina saman* fyrri at koma við eini tulkning, sum ikki dámdi áhoyrarunum, soleiðis kundi tað eisini *nú* hent seg, at *hann* til okkara tilvísingar til »kristindóm« hevði sutt: »Men eg sigi tykkum...«

Hjá mær at siggja til er størsti vandin við fundamentalismuni, at hesin møguleikin er úthýstur. Guð hevur partú at halda seg til skriftina!

Duga »vanlig« menniskju á at skyna og meta um Guðs orð?

Ja! Øll duga faðirvár, øll duga »biblísegur« um Kristus. Øll kenna t.d. dupulta kærlíksboðið, gyltu regluna, fjallataluna, líknislini o.m.a. Øll vita so mikið, at tey duga at spyrja: Hevði hetta ella hatta líkst Kristusi? – Ella við Luthersa góðu gomlu hyggjuráðum: *Spyr um tað, tú lesur, peikar á Kristus!* Um tað peikar á tann sannleikan, ta náði og miskunn, tann kærlíkan, sum Hann livdi og prædikaði! Tað er ikki mín fatan, at Hann umboðar ein *ljósareyðan kærlíka* (HL), men tvørturímóti ein djúpan glóðreyðan dyrt goldnan kærlíka, bæði tá hann hartar og tá hann uggar. Men nettupp *kærlíka*, ein guddómlegan kærlíka sum fer útum øll menniskjanslig mál bæði fyrri kærlíka og rætt og rímligheit.

Hvussu skulu vit so vita, um vit boða rætt og satt? Jú, tað er ikki so trupult: Líkist okkara boðan mest tí, vit á menniskjuvís høvdu hildið verið satt og rætt og rímligt og sjálvsagt, so skulu vit vera varn! Líkist tað harafturímóti nøkrum, sum fer uppá tvørs av øllum okkara,

so er ikki óhugsandi, at vit eru á einari leið til tað, sum *Kristus* á guddómsvís – hóast allar misskiljingar frá bæði fundamentalistum og biblíukritikkurum – og sum eitt eindómi í okkara søgu og lívi, hevur livað og prædikað – og enn ger til ein livandi veruleika!

– At klippa skriftstøð burtúr, sum samsvara við eins egnu fatan, at kroysta prikkar í puslispølum inn, har teir ikki hoyra heima, tann vandan eru øll kristen menniskju, fundamentalistar sum biblíkritikara, felags um. Men at útgeva sína *egnu* fatan fyrri at verða Guðs óreingiligu fatan, tað er – eftir mínum tykki – guðsspottan, um nakað er tað. Fyri at sitera HL: ...okkara *dømisansur*, okkara vit og skil eru *dálkað av synd* og myrkri, og tí eru vit ikki før fyrri at døma um *Orð Guðs*. Ja! Nettupp! Men skuldi tað innlitið – so lítið ella nógvt – tað annars er – ikki í minsta lagi kravt av okkum, at vit vóru eitt sindur meira eyðmjúk yvirfyri ódrvíshugsandi?

Kundi tað ómøguligt hugsast, at vit vóru samd um, at tað báðar biblíufatanar eru *amboð*, sum skulu hjálpa okkum *betur* at fata tann guddómliga boðskapin, sum er hevjadur, so langt uppum tað, vit sjálvi eru før fyrri at upphugsast?

Kundi tað ómøguligt hugsast, at vit vóru samd um, at tað báðar tilkemur *Guði* at døma, eisini tann næsta okkara, sum hevur eina ódvísi Guðs- og tilveru-fatan enn vit sjálvi? So mikið á hesum sinni...

Marjun Bæk

Kunningjort verður fyrri ætt og vinum, at okkara kæri faðir, verfaðir, abbi og langabbi

JÓHANNES PAULI FRANTS BERTHELTSEN

(vanliga nevndur Hannus) Strondum

andaðist í heiminum hósmorgunin, 85 ára gamal. Jarðarferðin verður úr Sjóvar kirkju sunnudagin kl. 14.

Fyri tey avvarðandi

Børnini

Tey, ið vilja minnast Hannus, kunnu lata Sjóvar kirkju eina peningagávu